

KODEX ETICKÝCH ZÁSAD PRO ARCHIVÁŘE

Předmluva *

01. Kodex etických zásad pro archiváře má stanovit vysoká měřítko chování pro povolání archiváře. Má nové příslušníky tohoto povolání seznámit s těmito měřítky, zkušeným archivářům připomenout jejich profesionální odpovědnost a posílit důvěru veřejnosti v toto povolání.

02. Pojem „archiváři“, jak je v tomto kodexu užíván, má zahrnovat všechny osoby, které se zabývají dozorem nad archivy, péčí o ně, jejich opatrováním, uchováváním a správou.

03. Bylo by třeba pobídnout instituce a archivní služby zaměstnávající archiváře, aby přijaly zásady a postupy, které by usnadnily provedení tohoto kodexu.

04. Tento kodex má vytvořit etický rámec, kterým by se příslušníci povolání řídili, a nikoliv nabízet specifická řešení jednotlivých problémů.

05. Všechny zásady jsou doplněny komentářem, zásady a komentář tvoří spolu celek kodexu etických zásad.

06. Uskutečnění kodexu závisí na ochotě archivních institucí a zájmových sdružení archivářů. Může k němu dojít formou výchovných opatření a vytvořením mechanismu, který umožní v pochybných případech se orientovat, zjistit neetické chování a uplatnit sankce, bude-li to považováno za vhodné.

*) Jde o text, který vypracovala sekce odborných archivních společností při Mezinárodní archivní radě a zveřejnila na mezinárodním archivním kongresu, který se konal ve dnech 2. 5. září 1996 v Pekingu.

Text

1. Archiváři mají chránit celistvost archivního materiálu a zajistit tak, aby byl stále spolehlivým svědectvím minulosti.

- (1) Základní povinností archivářů je zachovat celistvost písemností, o které pečují a které opatrují. Při plnění této povinnosti musí přihlížet k legitimním, ale někdy sporným právům a zájmům minulých, současných a budoucích zaměstnavatelů, vlastníků, osob písemnostmi dotčených a uživatelů. Objektivita a nestrannost archivářů je měřítkem jejich odbornosti. Mají čelit nátlaku z kterékoliv strany, aby zacházeli s důkazním materiálem k zastření nebo zkreslení taktů.

2. Archiváři mají archivní materiál hodnotit, vybírat a uchovávat v jeho historickém, právním a správním kontextu tak, aby dodrželi provenienční princip a zachovali a zvýraznili původní souvislosti písemností.

- (2) Archiváři musí jednat v souladu s obecně uznanými zásadami a praxí. Archiváři musí vykonávat své povinnosti a funkce podle archivních zásad, pokud se týče tvorby, správy a uspořádání registratur a starých spisoven včetně elektronických a multi-mediálních záznamů, pokud jde o výběr a přejímání spisového materiálu do archivní úschovy, pokud jde o zajištění, uchovávání a zachování archivů jimi spravovaných a pokud jde o pořádání, inventarizaci, publikaci a zpřístupnění těchto dokumentů. Archiváři mají písemnosti hodnotit nestranně a mají se přitom opírat o důkladnou znalost administrativních potřeb své instituce nebo její přejímací politiky. Mají písemnosti vybrané k úschově uspořádat a inventarizovat podle archivních zásad (totiž podle provenienčního principu a principu původního pořádku) a podle přijatých pravidel tak rychle, jak jim to

jejich prostředky dovolí. Archiváři mají přejímat písemností podle účelu a prostředků své instituce. Nemají vyhledávat nebo přijímat přírůstky, kdyby to ohrožovalo celistvost nebo bezpečnost písemností, mají spolupracovat s jinými archiváři, aby zajistili úschovu těchto písemností v nejvhodnějším depozitáři. Archiváři mají spolupracovat při vracení zavlečených archiválií.

3. Archiváři mají chránit autentičnost dokumentů během archivního zpracování, uchovávání a využití.

- (3) Archiváři mají zajistit, aby archivní hodnota písemností včetně elektronických a multimediálních záznamů nebyla poškozena při archivním hodnocení, pořádání a inventarizaci, a také při uchovávání a využití. Namátkové zkoušky mají být prováděny jen podle osvědčených metod a bezpečných kritérií.

Originály mají být nahrazeny jinými formami jen s přihlédnutím k právní, pramenné a informační hodnotě písemností. Jestliže dokumenty podléhající utajení byly dočasně vyňaty ze spisu, musí být tato skutečnost uživateli sdělena.

4. Archiváři mají zajistit trvalou přístupnost a srozumitelnost archivního materiálu.

- (4) Archiváři mají dokumenty určené k uchování nebo k zničení vybírat především tak, aby bylo zachováno základní svědectví o aktivitách osoby nebo instituce, která dokumenty vytvořila a shromáždila, ale mají také pamatovat na měnící se výzkumné potřeby. Archiváři mají si být vědomi, že získávání dokumentů pochybného původu, jakkoli by byly zajímavé, by mohlo podporovat ilegální obchod. Mají spolupracovat s jinými archiváři a s orgány činnými v trestním řízení v zadržení a trestním stíhání osob, které jsou podezřelé z krádeže archivních písemností.

5. Archiváři mají vést záznamy o své práci na archivním materiálu a mají být schopni ji zdůvodnit.

- (5) Archiváři se mají od vzniku až po využití dokumentů postarat o dobré podmínky pro uchování písemností a spolupracovat s původci písemností při vývoji nových vzorů a nových informačních řídicích postupů. Nemají se zabývat jen přejímáním existujících dokumentů, ale mají také zajistit, aby běžné informační a archivní systémy obsahovaly od samého počátku postupy vhodné k uchovávání cenných písemností. Při jednání se zástupci odevzdávajících úřadů nebo vlastníky písemností mají archiváři usilovat o to, aby jejich rozhodnutí byla dobrá a byla založena na dokonalém posouzení – je-li to možné – plných mocí k převodu, daru nebo prodeji, finančních dohod a výhod, zpracovatelských plánů, autorského práva a podmínek přístupu k písemnostem. Archiváři mají vést stálý písemný záznam o přírůstcích, archivní úschově a veškeré vykonané archivní práci.

6. Archiváři mají usilovat o co nejširší možný přístup k archivnímu materiálu a zajistit nestrannou službu všem uživatelům.

- (6) Mají vypracovat vhodné všeobecné i zvláštní vyhledávací pomůcky pro všechny písemnosti jimi uchovávané. Mají nestranně poradit všem uživatelům a použít prostředků, které mají k dispozici, k odpovídající nabídce služeb. Archiváři mají zdvořile a pohotově odpovídat na všechny věcné dotazy týkající se jejich fondů a v co největší míře podporovat jejich využívání, pokud se to shoduje s pravidly jejich institucí, s uchováváním fondů, s právními aspekty, individuálními právy a darovacími smlouvami. Mají potenciálním uživatelům vysvětlit platná omezení a správně je uplatňovat.

Archiváři mají vystupovat proti bezdůvodnému omezování při-

stupu k archiváliím a jejich užívání, mohou však navrhnout nebo přijmout jasné stanovená pravidla dočasného trvání, omezující přístup k dokumentům. Mají pečlivě dodržovat a nestranně uplatňovat všechny dohody učiněné v době přejímání písemností, ale v zájmu liberalizace přístupu mají znovu projednat podmínky, jestliže se změnily okolnosti.

7. Archiváři mají respektovat jak přístupnost písemností tak i ochranu dat a jednat přitom v mezích platného zákonodárství.

(7) Archiváři mají dbát, aby byla chráněna společná a osobní ochranná práva stejně tak jako národní bezpečnost, aniž by byly ničeny informace, zejména u elektronických záznamů, kde aktualizace a mazání jsou obvyklou praxí. Musí respektovat ochranná práva jednotlivců, kteří písemností vytvořili, nebo jichž se písemností týkají, zejména těch osob, které nemají vliv na užívání materiálu a disponování s ním.

8. Archiváři mají zvláštní důvěru, které se jim dostává, užívat v obecném zájmu a mají se vyvarovat toho, aby zneužívali svého postavení ve prospěch svůj a jiných.

(8) Archiváři musí upustit od aktivit, které by mohly poškodit jejich profesionální integritu, objektivitu a nestrannost. Nemají mít finanční nebo jiný osobní prospěch ke škodě institucí, uživatelů a kolegů. Archiváři nemají sbírat originální dokumenty nebo se účastnit nějaké formy obchodu s dokumenty ve svůj prospěch. Mají se vyvarovat aktivit, které by mohly ve veřejném mínění vyvolat zdání konfliktu zájmů. Archiváři mohou využívat fondů své instituce pro osobní výzkum a publikaci za předpokladu, že se tak děje za stejných podmínek jako u jiných uživatelů stejných fondů. Nemají prozradit nebo použít

informaci, kterou získali z práce s fondy, k nimž je přístup omezen. Nemají dovolit, aby jejich soukromé výzkumné a publikační zájmy zasahovaly do řádného výkonu odborných nebo služebních povinností, pro které jsou zaměstnáni. Při použití fondů své vlastní instituce smějí archiváři svou znalost neuveřejněných výzkumných výsledků badatelů použít jen tehdy, jestliže napřed onoho badatele informovali o zamýšleném použití. Smějí recenzovat a komentovat práce jiných, týkající se jejich oboru, včetně prací, které jsou založeny na dokumentech jejich vlastní instituce. Archiváři nemají dovolit, aby lidé z jiného oboru zasahovali do jejich úkolů a povinností.

9. Archiváři mají usilovat o svou odbornou vypělost systematickým a neustálým rozvíjením svých archivních znalostí a sdílením výsledků svých výzkumů a zkušeností s jinými.

(9) Archiváři se musí snažit rozvíjet své profesionální vědění a odbornou znalost, musí přispívat k rozšíření souhrnu znalostí svého oboru a zajistit, aby ti, na jejichž odbornou výchovu nebo činnost dohlíží, byli připravováni k odbornému plnění svých úkolů.

10. Archiváři mají usilovat o uchování a využití světového dokumentárního dědictví ve spolupráci s příslušníky svého a jiných oborů.

(10) Archiváři se mají snažit zvýšit spolupráci se svými kolegy v oboru, vyvarovat se konfliktů s nimi a řešit nesnáze ve shodě s archivními pravidly a etickými zásadami. Archiváři mají spolupracovat s příslušníky příbuzných oborů na základě vzájemného respektu a porozumění.